

بسم الله الرحمن الرحيم

هنر و فن ترجمه

هنر وفاداری به متن و زیبایی در بیان

روش‌شناسی ترجمه‌ی ساختاری دو سویه

(عربی - فارسی)

(فارسی - عربی)

تالیف

گروه مولفین پردازش

فهرست مطالب

۷	مقدمه: در هنر و صنعت ترجمه میان دو اقیانوس زبان
۹	مرحله اول: سرآغاز (Introduction and Roadmap)
	بخش اول: مبانی نظری و اصول کلی ترجمه (مشترک)
۱۳	فصل ۱: چیستی، فرآیند و استراتژی‌های ترجمه
۱۳	مبحث ۱: چیستی ترجمه
۱۴	جمع‌بندی: سنتز سه‌گانه
۱۴	بررسی تعاریف کلیدی از منظر نظریه‌پردازان
۱۶	مبحث ۲: فرآیند ترجمه
۲۱	مبحث ۳: انواع و رویکردهای ترجمه
۲۳	مبحث ۴: استراتژی‌ها و تکنیک‌های ترجمه
۲۴	۲. گرده‌برداری (Calque)
۲۵	۳. جابجایی (Transposition)
۲۷	۴. تغییر دیدگاه (Modulation)
۲۹	۵. معادل‌یابی فرهنگی (Cultural Equivalence)
۳۰	۶. شرح و توصیف (Descriptive Translation)
۳۲	۷. جبران (Compensation)
۳۵	آزمون سنجش عمق یادگیری: فصل اول
۴۵	فصل ۲: چالش‌های ترجمه در سطح ساختار جمله (صرف و نحو)
۴۵	مبحث ۱: ترجمه زمان‌ها و وجوه فعل
۴۷	معادل‌یابی مضارع (اخباری، التزامی) و مستقبل
۴۹	ترجمه افعال ربطی (کانَ و أخواتها) و افعال مقاربه (کادَ و أخواتها)
۵۱	مبحث ۲: ترجمه نقش‌های نحوی خاص عربی
۵۲	مفعول له (لأجله) و معادل‌یابی آن
۵۴	حال و معادل‌های آن در فارسی (قید حالت، جمله وصفی و...)
۵۶	تمییز، استثناء، و منادی
۵۸	مبحث ۳: ترجمه جملات پیچیده
۶۰	جملات موصولی و ترجمه اسم‌های موصول
۶۳	آزمون سنجش عمق یادگیری: فصل دوم

فصل ۳: چالش‌های ترجمه در سطح واژگان و بلاغت.....	۷۱
مبحث ۱: هنر دقیق واژه‌گزینی؛ چالش‌های معادل‌یابی واژگانی.....	۷۱
نقش‌آفرینی با سایه‌روشن‌های معنا: درک تفاوت‌های ظریف میان مترادفات.....	۷۵
کالبدشکافی یک مثال قرآنی: تفاوت خوف و خشیه.....	۷۵
مبحث ۲: گذر از کلمات، ورود به فرهنگ؛ هنر برابریابی برای اصطلاحات و تعابیر فرهنگی.....	۷۶
اصطلاحات و عبارات رایج (Idioms).....	۷۶
استراتژی‌های حرفه‌ای برای ترجمه اصطلاحات.....	۷۷
ضرب‌المثل‌ها و شیوه‌های معادل‌یابی: انتقال حکمت فشرده یک ملت.....	۷۸
ترجمه صور خیال (علم بیان): نقاشی با کلمات در زبانی دیگر.....	۸۰
مبحث ۳: جان بخشیدن به کلمات؛ چالش ترجمه ساختارهای بلاغی.....	۸۳
ترجمه آرایه‌های بدیعی: چالش انتقال موسیقی و هوشمندی کلام.....	۸۳
ترجمه اسلوب‌های علم معانی: شنیدن آواهای ناگفته و تأکیدهای پنهان.....	۸۵
آزمون سنجش عمق یادگیری: فصل سوم.....	۸۹

بخش دوم: ترجمه از عربی به فارسی (کارگاه عملی)

فصل ۴: کارگاه ترجمه انواع متون عربی؛ از حریری تا خبرگزاری.....	۹۷
مبحث ۱: هنرآفرینی در ترجمه؛ کار با متون ادبی و کلاسیک.....	۹۷
ترجمه شعر کلاسیک عرب: گلاویز شدن با جان زبان.....	۹۹
ترجمه ادبیات معاصر عرب: بازتاب آینه‌ها و نجوای‌های امروزی.....	۱۰۱
مبحث ۲: ترجمه متون دینی؛ امانت‌داری در آستانه کلام قدسی.....	۱۰۴
مبحث ۳: ترجمه متون رسانه‌ای و خبری؛ در خط مقدم تبادل اطلاعات.....	۱۰۷
مبحث ۴: ترجمه متون تخصصی و اسناد؛ در کارگاه اندیشه و دقت.....	۱۰۹
ترجمه گواهی‌ها، اسناد و قراردادها: دقت مطلق در قلمرو قانون و تعهد.....	۱۱۱
تطبیق تاریخ‌ها: همگام‌سازی زمان میان سه تقویم.....	۱۱۳
برای مطالعه بیشتر و تعمیق دانش.....	۱۱۵
آزمون سنجش عمق یادگیری: بخش دوم (فصل ۴).....	۱۱۷
بخش سوم: ترجمه از فارسی به عربی (کارگاه عملی).....	۱۳۷
فصل ۵: کارگاه ترجمه انواع متون فارسی.....	۱۳۷
مبحث ۱: چالش‌ها و استراتژی‌های خاص در ترجمه به عربی.....	۱۳۷
ترجمه فرهنگ: چگونه روح نوروز و یلدا را به عربی بازآفرینی کنیم؟.....	۱۳۹
مبحث ۲: ساختن خبر به زبان عربی؛ ترجمه متون رسانه‌ای و سیاسی.....	۱۴۲

مبحث ۳: هنر مکاتبه؛ ترجمه نامه‌های رسمی و دوستانه به عربی	۱۴۴
ترجمه بروشورهای فرهنگی و وب‌سایت‌ها: سخن گفتن با مخاطب در فضای عمومی و دیجیتال ..	۱۴۹
مبحث ۴: صدایی نو در زبانی دیگر؛ کارگاه ترجمه ادبیات معاصر فارسی	۱۵۱
ترجمه متون دانشگاهی: انتقال دانش در زبان آکادمیک عربی	۱۵۳
آزمون سنجش عمق یادگیری: بخش سوم (فصل ۵)	۱۵۷
بخش چهارم: مباحث تکمیلی و پیشرفته؛ صعود به قله‌های استادی	۱۶۵
فصل ۶: هنر نقد و ارزیابی ترجمه؛ از خواننده تا داور	۱۶۵
اصول و معیارهای ارزیابی یک ترجمه خوب	۱۶۵
کالبدشکافی ترجمه: هنر نقد تطبیقی و کشف انتخاب‌ها	۱۶۷
آسیب‌شناسی ترجمه: شناخت و پیشگیری از خطاهای رایج	۱۶۹
آزمون سنجش عمق یادگیری: بخش چهارم (فصل ۶)	۱۷۳
فصل ۷: فناوری در خدمت ترجمه؛ مترجم در عصر دیجیتال	۱۸۱
آشنایی با نرم‌افزارهای کمک مترجم (CAT Tools)	۱۸۱
نقش پیکره‌های زبانی (Corpus) در معادلیابی: دسترسی به نبض زنده زبان	۱۸۳
ترجمه ماشینی (MT): رام کردن غول دیجیتال و بهره‌گیری از آن به عنوان یک دستیار	۱۸۵
آزمون سنجش عمق یادگیری: بخش چهارم (فصل ۷)	۱۸۹
آزمون جامع پایانی	۱۹۹
پیوست: واژه‌نامه تخصصی ترجمه‌پژوهی	۲۲۱
فهرست منابع و مآخذ	۲۲۵

مقدمه: در هنر و صنعت ترجمه میان دو اقیانوس زبان

ترجمه میان دو حوزه تمدنی شکوهمند فارسی و عربی، نه یک کنش زبانی صرف، که مشارکت در گفت‌وگویی هزارساله است؛ گفت‌وگویی که شاه‌رگ حیاتی تبادل اندیشه، حکمت، هنر و معرفت در بخش بزرگی از تاریخ جهان اسلام بوده است. این دو زبان، که وام‌دار یکدیگر و آمیخته با یکدیگرند، در عین نزدیکی و خویشاوندی ظاهری، از ساختارهای بنیادین، ظرافت‌های سبکی و جهان‌بینی‌های منحصربه‌فردی برخوردارند که کار مترجم را به فعالیتی بسیار پیچیده و پرچالش بدل می‌سازد. شباهت‌های واژگانی، گاه به دامی فریبنده برای مترجم بدل می‌شود و تفاوت‌های نحوی، عمیق‌تر از آن است که با جایگزینی‌های مکانیکی بتوان بر آن فائق آمد.

رسالت این درس‌نامه، فراتر از ارائه مجموعه‌ای از قواعد و تکنیک‌های پراکنده است. این کتاب، یک **سفر آموزشی یکپارچه** است که می‌کوشد دانشجو، مترجم و پژوهشگر علاقه‌مند را از سطح آشنایی با مبانی نظری، به اوج توانمندی در کارگاه‌های عملی و سپس به جایگاه رفیع نقد و ارزیابی علمی رهنمون شود. رویکرد حاکم بر این مجموعه، بر این باور استوار است که مترجم حرفه‌ای، یک تکنسین زبان نیست، بلکه یک **کنشگر فرهنگی و هنرمند معناست** که باید با ذهنی تحلیلی، ذوقی سلیم و ابزارهایی مدرن، به مضاف متن برود.

برای نیل به این هدف، ساختار این اثر در چهار بخش اصلی و به هم پیوسته طراحی شده است:

- **بخش نخست: مبانی نظری و اصول کلی ترجمه**، به عنوان شالوده فکری این مسیر، به چپستی ترجمه، فرایند علمی آن، و استراتژی‌ها و تکنیک‌های بنیادینی می‌پردازد که جعبه ابزار ذهنی هر مترجم را تشکیل می‌دهند. در این بخش، با نظریه‌های کلیدی ترجمه‌پژوهی آشنا شده و الفبای علمی لازم برای تحلیل هر نوع متنی را فرا خواهیم گرفت.
- **بخش دوم: کارگاه عملی ترجمه از عربی به فارسی**، میدان آزمودن آموخته‌ها در عرصه «دریافت و تفسیر» است. در این بخش، با چالش‌های واقعی ترجمه متون گوناگون، از اوج فصاحت قرآن کریم و نهج‌البلاغه گرفته تا ظرافت‌های شعر کلاسیک و معاصر عرب، و زبان دقیق و پویای متون رسانه‌ای و تخصصی، به صورت عملی درگیر خواهیم شد.
- **بخش سوم: کارگاه عملی ترجمه از فارسی به عربی**، چالشی دشوارتر، یعنی هنر «آفرینش و نگارش» به زبان مقصد را هدف قرار می‌دهد. در این کارگاه، می‌آموزیم که چگونه مفاهیم، سبک‌ها و ارجاعات فرهنگی جهان فارسی را در کالبد زبانی فصیح و استاندارد عربی بازآفرینی کنیم و از دام «فارسی‌اندیشی» رهایی یابیم.
- **بخش چهارم: مباحث تکمیلی و پیشرفته**، گامی به سوی قله‌های استادی است. در این بخش، با ابزارهای «نقد و ارزیابی ترجمه»، به یک داور و تحلیل‌گر علمی بدل می‌شویم و سپس با ورود به

دنیای «فناوری در خدمت ترجمه»، با نرم افزارهای کمک مترجم، پیکره های زبانی و نحوه استفاده هوشمندانه از ترجمه ماشینی به عنوان یک دستیار، خود را برای فعالیت در بازار کار مدرن ترجمه مجهز خواهیم کرد.

این کتاب، دعوت نامه ای است برای تمام اساتید، نویسندگان، مترجمان و دانشجویانی که ترجمه میان این دو زبان را نه یک شغل، که یک رسالت و یک مسئولیت خطیر فرهنگی می دانند. امید است که این مجموعه، با رویکرد جامع، کاربردی و انگیزشی خود، چراغی هرچند کوچک در این مسیر پرشکوه بیفروزد و شما را در رسیدن به جایگاهی که در آن، ترجمه به هنری برای ساختن پل های تفاهم و تعمیق روابط فرهنگی بدل می شود، یاری رساند.

مرحله اول: سرآغاز (Introduction and Roadmap)

سرآغاز: ورود به دنیای شگفت‌انگیز ترجمه

استاد ارجمند،

ورود شما را به این سفر علمی و مهارتی خوشامد می‌گوییم. کتابی که پیش روی شماست، صرفاً مجموعه‌ای از قواعد و تکنیک‌ها نیست؛ بلکه یک نقشه راه است برای ورود به دنیایی که در آن واژه‌ها به پل‌هایی برای اتصال فرهنگ‌ها، انتقال اندیشه‌ها و تعمیق دانش بشری تبدیل می‌شوند. ترجمه، به‌ویژه میان دو زبان غنی و تاریخ‌ساز فارسی و عربی، هنری است که شما را از یک خواننده یا شنونده صرف، به یک معمار ارتباط و یک میانجی فرهنگی بدل می‌سازد. درک اهمیت این جایگاه، اولین و مهم‌ترین گام در مسیر تسلط بر این دانش است. با مطالعه این مقدمه، شما چشم‌اندازی روشن از اهمیت راهبردی مسیری که در آن قدم گذاشته‌اید، کاربرد عملی مهارت‌هایی که خواهید آموخت، و ساختار این کتاب به عنوان یک همراه و راهنمای وفادار، به دست خواهید آورد.

مرحله دوم: بدنه اصلی آموزش (Core Learning Content)

مقدمه کلی در برنامه

۱. اهمیت و جایگاه ترجمه: فراتر از واژه‌ها

ترجمه، در بنیادی‌ترین تعریف خود، فرایند برگردان متن از زبان مبدأ به زبان مقصد است. اما این تعریف، هرگز قادر به بیان عمق و اهمیت راهبردی این دانش نیست. **ترجمه، هنر بازآفرینی یک اندیشه در لباسی نو است؛** هنری که اگر با دقت و مهارت انجام نشود، ممکن است روح پیام در کالبد بی‌جان واژه‌ها محبوس بماند. جایگاه ترجمه در تعاملات فرهنگی و علمی، حیاتی و بی‌بدیل است. تمدن‌ها از طریق ترجمه با یکدیگر سخن می‌گویند، دستاوردهای علمی خود را مبادله می‌کنند، شاهکارهای ادبی خود را به یکدیگر هدیه می‌دهند و سوءتفاهم‌های تاریخی را برطرف می‌سازند. در حوزه مطالعات زبان و ادبیات عربی، این اهمیت دوچندان می‌شود. پیوند عمیق و هزاران ساله زبان فارسی و عربی، گنجینه‌ای بی‌نظیر از متون ادبی، دینی، فلسفی و تاریخی مشترک یا تأثیرپذیرفته از یکدیگر را پدید آورده است. تسلط بر ترجمه در این حوزه به معنای دستیابی به **کلید ورود به این گنجینه** است. یک مترجم توانمند قادر است:

- ظرافت‌های بلاغی و ادبی نهفته در متون کهن را به درستی درک و به زیبایی منتقل کند.
- مفاهیم دقیق علمی و فلسفی را بدون خدشه در معنا، به زبان مقصد برگرداند.
- در دنیای امروز، پیام رسانه‌ها و تحلیل‌های سیاسی-اجتماعی جهان عرب را به سرعت و با دقت برای مخاطب فارسی‌زبان تحلیل و ارائه نماید.

بنابراین، این درس‌نامه شما را نه برای یک مهارت ساده، که برای پذیرش یک **مسئولیت بزرگ علمی و فرهنگی** آماده می‌سازد.

۲. تاریخچه‌ای کوتاه از یک گفت‌وگوی هزارساله: ترجمه میان فارسی و عربی

رابطه ترجمه میان دو زبان فارسی و عربی، یک جاده دوطرفه و پرفت‌وآمد در طول تاریخ بوده است. این گفت‌وگوی نوشتاری را می‌توان به چند دوره کلیدی تقسیم کرد:

- **دوره نهضت ترجمه (عصر عباسی):** این دوره، نقطه اوج انتقال دانش از ایران به جهان اسلام و عرب است. آثار بی‌شماری در زمینه‌های ادبیات (مانند ترجمه **کلیله و دمنه** توسط ابن مقفع)، تاریخ، سیاست و حکمت از زبان پهلوی به عربی برگردانده شد. این ترجمه‌ها، شالوده بخش بزرگی از نثر غنی عربی و علوم انسانی در تمدن اسلامی را پی‌ریزی کردند.
- **دوره بازگشت و تعامل (قرون میانه اسلامی):** پس از شکوفایی علوم در جهان اسلام، این بار نوبت به انتقال دانش از عربی به فارسی رسید. شاهکارهای علمی و فلسفی دانشمندانی چون ابن سینا و فارابی که بسیاری از آثار خود را به عربی نوشته بودند، به فارسی ترجمه شد و زبان فارسی را به عنوان یک زبان علمی قدرتمند غنی ساخت.
- **دوره معاصر:** در دنیای امروز، این تعامل شکلی نوین به خود گرفته است. ترجمه آثار ادبی معاصر عرب (از نویسندگانی چون نجیب محفوظ، غسان کنفانی و نزار قبانی) به فارسی، و در مقابل، معرفی ادبیات و اندیشه معاصر ایران به جهان عرب از طریق ترجمه، این گفت‌وگوی تاریخی را زنده و پویا نگه داشته است.

آگاهی از این پیشینه تاریخی به ما نشان می‌دهد که هر تلاش برای ترجمه میان این دو زبان، در واقع حلقه‌ای جدید در زنجیره یک **گفت‌وگوی تمدنی دیرینه** است.

۳. نقشه راه شما در این کتاب: اهداف، ساختار و رویکرد آموزشی

این درس‌نامه با یک هدف اصلی طراحی شده است: **رساندن شما از سطح دانش نظری به اوج توانمندی کاربردی.** ما بر این باوریم که یک مترجم موفق، هم به مبانی نظری علم ترجمه مسلط است و هم دستی قدرتمند در اجرای عملی آن دارد.

• اهداف:

۱. ایجاد تسلط کامل بر مبانی، اصول و استراتژی‌های علم ترجمه.
۲. توانمندسازی شما برای ترجمه دقیق، روان و زیبای انواع متون از عربی به فارسی.
۳. آماده‌سازی شما برای ترجمه صحیح، فصیح و استاندارد متون فارسی به زبان عربی.
۴. کسب بالاترین سطح از آمادگی برای موفقیت در آزمون‌های کارشناسی ارشد و دکتری.

• ساختار کلی:

کتاب بر اساس یک معماری منطقی و مرحله‌به‌مرحله بنا شده است:

- **بخش اول،** شما را با شالوده و **مبانی نظری ترجمه** آشنا می‌کند.
- **بخش دوم،** یک کارگاه عملی برای **ترجمه از عربی به فارسی** است.

- بخش سوم، به صورت تخصصی به چالش‌ها و تکنیک‌های ترجمه از فارسی به عربی می‌پردازد.
 - بخش چهارم، با ارائه مباحث تکمیلی و پیشرفته، دید شما را عمیق‌تر و مهارت‌هایتان را کامل‌تر می‌کند.
 - رویکرد آموزشی:
- رویکرد ما در این کتاب، ترکیبی و جامع است. ما از سه بازوی قدرتمند برای آموزش استفاده می‌کنیم:
۱. بیان مبانی نظری: ارائه شفاف و عمیق قواعد و اصول.
 ۲. تمرین‌های کاربردی: ارائه مثال‌های متعدد و سناریوهای واقعی برای تثبیت مفاهیم.
 ۳. تحلیل نمونه‌های واقعی: بررسی ترجمه‌های موفق و ناموفق برای درک عملی چالش‌ها و راهکارها.
- با این نقشه راه، اکنون شما نه تنها می‌دانید چه چیزی خواهید آموخت، بلکه می‌دانید چگونه خواهید آموخت. شما با تسلط بر محتوای این کتاب، کلید ورود به دنیای حرفه‌ای ترجمه را در دست خواهید داشت.

بخش اول: مبانی نظری و اصول کلی ترجمه (مشترک)

فصل ۱: چیستی، فرآیند و استراتژی‌های ترجمه

ورود به دنیای ترجمه، با یک پرسش بنیادین و جذاب آغاز می‌شود: ماهیت دقیق این دانش چیست؟ آیا ما با یک علم دقیق و قانونمند روبرو هستیم، یا یک هنر خلاقانه و شهودی؟ یا شاید بهتر است آن را مهارتی عملی بدانیم که با تمرین و تکرار به دست می‌آید؟ پاسخ به این پرسش، نه تنها یک بحث نظری، بلکه تعیین‌کننده رویکرد و جهان بینی شما به عنوان یک مترجم آینده است. در این فصل، ما این ابعاد سه‌گانه را می‌شکافیم تا به درکی عمیق و جامع از این حوزه شگفت‌انگیز دست یابیم.

مبحث ۱: چیستی ترجمه

تعریف ترجمه: علم، هنر یا مهارت؟

این پرسش که ترجمه یک علم (Science)، یک هنر (Art)، یا یک مهارت (Skill/Craft) است، دهه‌هاست که ذهن نظریه‌پردازان و مترجمان را به خود مشغول داشته است. حقیقت آن است که هیچ‌کدام از این پاسخ‌ها به تنهایی کافی نیست و قدرت واقعی ترجمه در نقطه تلاقی این سه وجه نهفته است. بیایید هر یک را جداگانه بررسی کنیم:

- ترجمه به مثابه یک علم:** طرفداران این دیدگاه معتقدند که ترجمه بر پایه‌ای از اصول نظام‌مند و قابل تحلیل استوار است. زبان‌شناسی، به عنوان ستون فقرات این دیدگاه، قواعدی مشخص در حوزه‌های نحو (Syntax)، معناشناسی (Semantics) و کاربردشناسی (Pragmatics) ارائه می‌دهد که مترجم باید به آن‌ها پایبند باشد. از این منظر، فرایند ترجمه می‌تواند به صورت یک الگوریتم منطقی توصیف شود: تحلیل دقیق ساختار متن مبدأ، یافتن معادل‌های دستوری و واژگانی، و بازسازی آن در زبان مقصد بر اساس قوانین آن زبان. **نظریه‌های ترجمه** که به دنبال کشف اصول جهان‌شمول در این فرایند هستند، خود گواهی بر جنبه علمی این رشته است.
- ترجمه به مثابه یک هنر:** در مقابل، دیدگاه هنری بر این نکته تأکید دارد که قواعد به تنهایی هرگز نمی‌توانند روح، سبک و لحن یک اثر را منتقل کنند، به‌ویژه در ترجمه ادبی و شعر. در اینجا، **خلاقیت، شهود و حس زیبایی‌شناختی** مترجم وارد میدان می‌شود. مترجم، همچون یک نقاش یا موسیقی‌دان، اثری را بازآفرینی می‌کند. او باید بتواند میان هزاران انتخاب واژگانی و ساختاری، آنی را برگزیند که بهترین طنین عاطفی و زیباترین فرم را در زبان مقصد ایجاد کند. توانایی درک و انتقال کنایه‌ها، استعاره‌ها و بازی‌های زبانی، چیزی فراتر از علم و نیازمند ذوق هنری است.
- ترجمه به مثابه یک مهارت:** این دیدگاه، ترجمه را یک **فن یا مهارت عملی** می‌داند که مانند نجاری یا رانندگی، از طریق آموزش، تمرین و کسب تجربه بهبود می‌یابد. یک مترجم ماهر، جعبه

ابزاری از تکنیک‌ها و استراتژی‌ها را در اختیار دارد و می‌داند در هر موقعیت از کدام ابزار استفاده کند. سرعت عمل، توانایی کار با نرم‌افزارهای کمک مترجم، مهارت در تحقیق و یافتن معادل برای اصطلاحات جدید، و مدیریت پروژه‌های ترجمه، همگی جنبه‌های مهارتی این حرفه هستند که با تکرار و ممارست به کمال می‌رسند.

جمع‌بندی: سنتز سه گانه

در نهایت، یک مترجم برجسته، ترکیبی از این سه شخصیت است: او یک **دانشمند** است که ساختار زبان را می‌شناسد؛ یک **هنرمند** است که روح متن را احساس و بازآفرینی می‌کند؛ و یک **صنعتگر ماهر** است که با ابزارهای خود به بهترین و کارآمدترین شکل ممکن کار می‌کند.

نکته طلایی: این سه وجه را نه به عنوان رقیب، بلکه به عنوان سه ضلع یک مثلث در نظر بگیرید که شخصیت حرفه‌ای مترجم را تشکیل می‌دهد. غفلت از هر ضلع، این مثلث را ناقص و ترجمه را ناکارآمد می‌سازد. علم بدون هنر، به ترجمه‌ای خشک و بی‌روح می‌انجامد. هنر بدون علم، به ترجمه‌ای نادرست و غیروفا دار منجر می‌شود و هر دو بدون مهارت، در مرحله عمل کند و ناتوان باقی می‌مانند.

بررسی تعاریف کلیدی از منظر نظریه پردازان

پس از درک ابعاد سه گانه ترجمه، اکنون زمان آن است که ببینیم اندیشمندان بزرگ این حوزه، چگونه آن را در قالب تعاریفی دقیق تر صورت‌بندی کرده‌اند. آشنایی با این تعاریف، به شما به عنوان یک مترجم، **چارچوب‌های فکری و ابزارهای تحلیلی** قدرتمندی می‌بخشد تا با دیدی بازتر و تصمیمی آگاهانه‌تر با چالش‌های متن روبرو شوید. در ادامه، به برخی از تأثیرگذارترین تعاریف اشاره می‌کنیم:

- جان کتفورد (J.C. Catford) و رویکرد زبان‌شناختی: کتفورد، از پیشگامان رویکرد علمی و زبان‌شناختی به ترجمه، آن را اینگونه تعریف می‌کند: «جایگزینی مواد متنی در یک زبان (مبدأ) با مواد متنی معادل در زبان دیگر (مقصد).»

○ **نکته کلیدی:** تمرکز اصلی کتفورد بر مفهوم «معادل‌یابی» (Equivalence) در سطح زبان است. از نظر او، کار اصلی مترجم، یافتن نزدیک‌ترین معادل‌های دستوری و واژگانی است. او مفهوم «**تغییرهای ترجمه‌ای**» (Translation Shifts) را مطرح می‌کند که به تغییرات ساختاری اجتناب‌ناپذیری اشاره دارد که هنگام عبور از یک نظام زبانی به نظام زبانی دیگر رخ می‌دهد. این دیدگاه، بنیان یک تحلیل بسیار دقیق و فنی از فرایند ترجمه است.

- یوجین نایدا (Eugene Nida) و معادل‌یابی پویا: نایدا، که تجربیات گسترده‌اش در ترجمه کتاب مقدس، دیدگاه او را عمیقاً شکل داد، ترجمه را فراتر از معادل‌یابی صرفاً زبانی می‌بیند. او دو نوع معادل را معرفی می‌کند:

۱. **معادلیابی صوری (Formal Equivalence):** در این نوع، مترجم تلاش می‌کند تا حد امکان به فرم و محتوای پیام مبدأ نزدیک بماند. تمرکز بر خود پیام است.
 ۲. **معادلیابی پویا (Dynamic Equivalence):** هدف در اینجا، بازآفرینی «تأثیر» پیام مبدأ بر روی مخاطب زبان مقصد است. به عبارت دیگر، واکنش خواننده متن ترجمه‌شده باید تا حد امکان به واکنش خواننده متن اصلی نزدیک باشد. نایدا معتقد بود که هدف نهایی، رسیدن به «نزدیک‌ترین معادل طبیعی» است.
- **نکته کلیدی:** تعریف نایدا یک انقلاب بود، زیرا برای اولین بار مخاطب و فرهنگ او را به مرکز فرایند ترجمه آورد.
- پیتر نیومارک (Peter Newmark) و ترجمه معنایی در برابر ترجمه ارتباطی: نیومارک با تأثیر از نایدا، اما با ارائه تمایزهایی جدید، دو رویکرد اصلی را پیشنهاد می‌دهد:
۱. **ترجمه معنایی (Semantic Translation):** این نوع ترجمه تلاش می‌کند تا معنای دقیق متن مبدأ را، با تمام ظرافت‌های دستوری و سبکی آن، تا جایی که ساختار زبان مقصد اجازه می‌دهد، منتقل کند. این رویکرد **نویسنده‌محور** است.
 ۲. **ترجمه ارتباطی (Communicative Translation):** این رویکرد می‌کوشد تا تأثیری بر خواننده بگذارد که تا حد امکان به تأثیر متن اصلی نزدیک باشد. این رویکرد **خواننده‌محور** است و بر روانی و طبیعی بودن متن در زبان مقصد تأکید دارد.
- **نکته کلیدی:** نیومارک معتقد است که ترجمه معنایی برای متون ادبی و مهم (مانند بیانیه‌های رسمی) مناسب‌تر است، در حالی که ترجمه ارتباطی برای متون اطلاعاتی (مانند بروشورها یا راهنماها) کارایی بیشتری دارد.
- تعمیق بحث: اهلی‌سازی در برابر بیگانه‌سازی
- نظریه‌پرداز معاصر چون لارنس ونوتی (Lawrence Venuti)، بحث را به حوزه‌ای فرهنگی‌تر و حتی سیاسی‌تر می‌کشاند. او دو استراتژی کلی مترجم را اینگونه توصیف می‌کند:
- **اهلی‌سازی (Domestication):** راهبردی که در آن مترجم تلاش می‌کند متن را کاملاً برای خواننده مقصد روان و آشنا سازد، حتی به قیمت حذف یا تعدیل عناصر فرهنگی بیگانه. در اینجا متن به سوی خواننده آورده می‌شود.
 - **بیگانه‌سازی (Foreignization):** راهبردی که در آن مترجم عامدانه برخی از ویژگی‌های غریب و خارجی متن مبدأ را حفظ می‌کند تا به خواننده یادآوری کند که در حال خواندن یک متن ترجمه‌شده از فرهنگی دیگر است. در اینجا خواننده به سوی متن برده می‌شود. این رویکرد به دنبال به چالش کشیدن هنجارهای فرهنگی زبان مقصد است.
- این تعاریف نشان می‌دهند که هر انتخاب شما در ترجمه، ریشه در یک دیدگاه نظری دارد. تسلط بر این دیدگاه‌ها به شما کمک می‌کند تا استراتژی خود را برای هر متن، به صورت آگاهانه و مستدل انتخاب کنید.

مبحث ۲: فرآیند ترجمه

بسیاری از تازه‌کاران، ترجمه را فعالیتی خطی می‌پندارند که با خواندن اولین کلمه از متن مبدأ آغاز و با نوشتن آخرین کلمه در متن مقصد پایان می‌یابد. این تصور، ریشه بسیاری از ترجمه‌های ضعیف است. مترجمان حرفه‌ای می‌دانند که ترجمه، یک فرایند (Process) ساختاریافته و چندمرحله‌ای است. همان‌طور که یک معمار پیش از گذاشتن اولین آجر، نقشه می‌کشد و زمین را تحلیل می‌کند، مترجم نیز باید پیش از برگرداندن اولین جمله، فرایندی دقیق را طی کند. این فرایند عموماً شامل سه گام اصلی است: **فهم و تحلیل متن مبدأ، انتقال ذهنی، و بازآفرینی و پرداخت متن مقصد**. در این مبحث، به تشریح این گام‌های حیاتی می‌پردازیم.

گام اول: فهم و تحلیل متن مبدأ (Analysis)

این مرحله، بی‌اغراق، **مهم‌ترین و بنیادین‌ترین گام** در کل فرایند ترجمه است. هرگونه سستی یا خطا در این مرحله، مانند یک پی‌ریزی ضعیف، کل ساختمان ترجمه را سست و غیرقابل اعتماد خواهد کرد. هدف در اینجا، فراتر از یک خواندن ساده است؛ هدف، کالبدشکافی متن و تبدیل شدن از یک خواننده عادی به یک **تحلیلگر دقیق و موشکاف** است. این تحلیل باید در چهار سطح موازی و درهم‌تنیده انجام شود:

- ۱. تحلیل لغوی (Lexical Analysis): فراتر از فرهنگ لغت
تحلیل لغوی به معنای درک عمیق واژگان و اصطلاحات متن است. این کار صرفاً معادل‌یابی در فرهنگ لغت نیست، بلکه شامل موارد زیر است:
 - **معنای دقیق واژه در بافت (Contextual Meaning):** یک کلمه ممکن است در فرهنگ لغت چندین معنا داشته باشد، اما در جمله مورد نظر، تنها یکی از آن معانی صحیح است. برای مثال، واژه «عین» در عربی بسته به بافت می‌تواند به معنای چشم، چشمه، جاسوس، یا خود یک چیز باشد.
 - **معنای ضمنی و بار عاطفی (Connotation):** کلمات علاوه بر معنای مستقیم، باری از احساسات و مفاهیم جانبی را حمل می‌کنند. مترجم باید تشخیص دهد که آیا کلمه انتخابی نویسنده، بار مثبت، منفی یا خنثی دارد.
 - **اصطلاحات و تعابیر (Idioms and Expressions):** شناسایی عباراتی که معنای آن‌ها مجموع معنای اجزایشان نیست، یک مهارت کلیدی است. ترجمه تحت‌اللفظی اصطلاحی مانند «طویل الباع» (به معنای متخصص و متبحر) به «دارای بازوی بلند»، یک خطای فاحش است.

- ۲. تحلیل نحوی (Syntactic Analysis): معماری جمله
این تحلیل به بررسی ساختار دستوری جملات و روابط میان کلمات می‌پردازد. مترجم باید بتواند نقشه گرامری متن را ترسیم کند. این شامل:
 - **تشخیص ارکان جمله:** شناسایی دقیق فعل، فاعل، مفعول، انواع متعلقات فعل و قیدها.

- **ساختارهای پیچیده:** تحلیل جملات مرکب و پیچیده، جملات شرطی، و انواع جملات پیرو (وصفی، حالیه و...). به عنوان مثال، تشخیص دقیق «حال» در جمله عربی برای یافتن معادلی روان در فارسی (مانند قید حالت یا جمله وصفی) ضروری است.
 - **نقش حروف و پیوندها:** درک عملکرد دقیق حروف اضافه و حروف ربط، که می‌توانند روابط منطقی ظریفی میان اجزای جمله برقرار کنند.
 - ۳. تحلیل سبکی (Stylistic Analysis): کشف لحن و صدای نویسنده
در این سطح، مترجم از «چه چیزی گفته شده» فراتر رفته و به «چگونه گفته شده» می‌پردازد. تحلیل سبک به معنای کشف اثر انگشت نویسنده بر متن است.
 - **سطح رسمی بودن (Formality Level):** آیا زبان متن، یک زبان علمی و رسمی است، یک نثر ادبی و فاخر است، یا یک گفت‌وگوی روزمره و غیررسمی؟
 - **لحن متن (Tone):** لحن نویسنده چیست؟ آیا طنزآمیز، کنایه‌آمیز، ستایش‌آمیز، انتقادی یا صرفاً اطلاع‌رسان است؟ عدم تشخیص لحن می‌تواند به ترجمه‌ای منجر شود که تأثیری کاملاً متضاد با متن اصلی دارد.
 - **آرایه‌های ادبی و بلاغی:** شناسایی تشبیه‌ها، استعاره‌ها، کنایه‌ها و سایر صنایع ادبی که نویسنده برای تأثیرگذاری بیشتر به کار برده است.
 - ۴. تحلیل فرهنگی (Cultural Analysis): رمزگشایی کدهای پنهان
زبان در خلأ وجود ندارد و عمیقاً در فرهنگ ریشه دارد. بسیاری از مفاهیم تنها با درک بافت فرهنگی متن مبدأ قابل فهم هستند.
 - **مفاهیم خاص فرهنگی (Culture-Specific Items):** شناسایی مفاهیم، اشیاء، یا آداب و رسوم که مختص فرهنگ مبدأ هستند و ممکن است در فرهنگ مقصد معادلی نداشته باشند (مانند برخی رسوم خاص دوره جاهلیت عرب یا مفاهیم عرفانی خاص در فرهنگ ایرانی-اسلامی).
 - **اشارات و تلمیحات (Allusions):** تشخیص اشارات متن به رویدادهای تاریخی، شخصیت‌ها، یا آثار ادبی فرهنگ مبدأ که خواننده اصلی آن‌ها را می‌شناسد اما ممکن است برای خواننده مقصد کاملاً ناآشنا باشد.
 - **پیش‌فرض‌های فرهنگی:** درک آنچه نویسنده در مورد دانش و باورهای مخاطبان خود پیش‌فرض گرفته است.
- زاویه دید مترجم حرفه‌ای:** این چهار سطح تحلیل، جزیره‌هایی جدا از هم نیستند، بلکه کاملاً بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. یک انتخاب واژگانی (تحلیل لغوی) می‌تواند بر لحن (تحلیل سبکی) تأثیر بگذارد و یک ساختار نحوی خاص (تحلیل نحوی) ممکن است برای انتقال یک مفهوم فرهنگی (تحلیل فرهنگی) به کار رفته باشد. مترجم حرفه‌ای در حین خواندن، تمامی این سطوح را به صورت یکپارچه و همزمان تحلیل می‌کند.

گام دوم: انتقال ذهنی (Transfer)

پس از آنکه متن مبدأ به طور کامل کالبدشکافی و تحلیل شد، مترجم به مرحله‌ای می‌رسد که در قلب فرایند ترجمه قرار دارد: **مرحله انتقال**. این گام، یک فرایند شناختی و کاملاً درونی است که در ذهن مترجم رخ می‌دهد. اگر گام اول را به مطالعه دقیق یک قطعه سنگ مرمر توسط یک مجسمه‌ساز تشبیه کنیم، گام دوم، لحظه‌ای است که آن هنرمند، پیش از به دست گرفتن قلم و چکش، **شکل نهایی مجسمه را در ذهن خود تجسم می‌کند**. این مرحله، پلی است میان دنیای زبان مبدأ و جهان زبان مقصد؛ یک فرایند ذهنی پیچیده که شامل یافتن معادل‌های مناسب و بازسازی ساختارهای دستوری است.

- ۱. فرایند معادل‌یابی (The Process of Finding Equivalents): فراتر از جایگزینی کلمات

در این مرحله، ذهن مترجم به یک موتور جستجوی قدرتمند تبدیل می‌شود که به دنبال بهترین و مناسب‌ترین معادل‌ها برای واژگان، اصطلاحات و مفاهیم متن مبدأ می‌گردد. این فرایند هرگز یک جایگزینی یک‌به‌یک و مکانیکی نیست. ذهن مترجم به طور فعال گزینه‌های مختلف را بر اساس تحلیلی که در گام اول انجام داده، سبک و سنگین می‌کند:

- **انتخاب از میان گزینه‌ها:** برای یک کلمه، ممکن است چندین معادل در زبان مقصد وجود داشته باشد. مترجم بر اساس **لحن، سطح رسمی بودن و بار عاطفی** متن، بهترین گزینه را انتخاب می‌کند.
- **معادل‌یابی برای اصطلاحات:** ذهن مترجم جستجو می‌کند که آیا برای یک اصطلاح در زبان مبدأ، اصطلاحی معادل در زبان مقصد وجود دارد یا بهتر است مفهوم آن را به صورت یک عبارت توصیفی بیان کند.
- **به کارگیری تکنیک‌ها:** در این مرحله است که تکنیک‌های مختلف ترجمه (که در ادامه به تفصیل شرح داده خواهند شد) به صورت ذهنی به کار گرفته می‌شوند. برای مثال، مترجم ممکن است تشخیص دهد که برای انتقال یک مفهوم، نیاز به «**تغییر دیدگاه**» (**Modulation**) دارد (مانند ترجمه «من السهل أن...» به «به آسانی می‌توان...»).

- ۲. بازسازی ذهنی ساختار (Mental Reconstruction of Structure): چیدمان جدید کلمات زبان‌ها صرفاً مجموعه‌ای از کلمات نیستند، بلکه هر یک معماری و نحو منحصر به فرد خود را دارند. صرفاً یافتن معادل برای کلمات، بدون بازسازی ساختار جمله بر اساس قواعد زبان مقصد، به متنی بیگانه و نامفهوم می‌انجامد. در این مرحله، ذهن مترجم:

- **نظم کلمات را تغییر می‌دهد:** یکی از بارزترین نمونه‌ها، تغییر ساختار جمله فعلیه در زبان عربی (که اغلب با فعل آغاز می‌شود) به ساختار استاندارد فاعل-مفعول-فعل در زبان فارسی است. مترجم به طور ذهنی این جابجایی را انجام می‌دهد تا جمله در فارسی طبیعی به نظر برسد.

○ **ساختارهای دستوری را تبدیل می‌کند:** یک ساختار پیچیده در زبان مبدأ ممکن است در زبان مقصد به ساختاری ساده‌تر تبدیل شود و بالعکس. برای مثال، یک جمله حالیه طولانی در عربی، ممکن است در فارسی به دو جمله مستقل و روان تجزیه شود تا از پیچیدگی کلام کاسته شود.

○ **روابط منطقی را بازسازی می‌کند:** مترجم با استفاده از حروف ربط و پیوندهای مناسب در زبان مقصد، اطمینان حاصل می‌کند که ارتباط منطقی و انسجام میان جملات و پاراگراف‌ها حفظ می‌شود.

نکته کلیدی: خلق یک «پیش‌نویس ذهنی»

حاصل‌نهایی مرحله انتقال، چیزی است که می‌توان آن را یک «پیش‌نویس ذهنی» یا یک «متن سوم» نامید. این متن، دیگر به طور کامل به زبان مبدأ نیست و هنوز هم به طور کامل به زبان مقصد در نیامده است. این یک ساختار مفهومی و زبانی واسطه است که تنها در ذهن مترجم وجود دارد و نقشه راه او برای گام بعدی، یعنی نگارش و بازآفرینی متن بر روی کاغذ (یا صفحه نمایش) خواهد بود. هرچه این پیش‌نویس ذهنی دقیق‌تر، منسجم‌تر و طبیعی‌تر باشد، متنی که در گام سوم تولید خواهد شد، از کیفیت بالاتری برخوردار خواهد بود.

گام سوم: بازآفرینی و ویرایش متن مقصد (Restructuring)

پس از تحلیل عمیق متن مبدأ (گام اول) و شکل‌گیری پیش‌نویس ذهنی (گام دوم)، به آخرین و ملموس‌ترین مرحله فرایند می‌رسیم: **خلق و پرداخت نهایی اثر**. در اینجا، مجسمه‌ساز ما قلم و چکش را به دست می‌گیرد تا آن تصویر ذهنی را بر سنگ مرمر بتراشد و به آن حیات فیزیکی ببخشد. این گام، صرفاً «نوشتن» ترجمه نیست، بلکه یک فرایند دو مرحله‌ای **بازآفرینی خلاقانه** و سپس **ویرایش موشکافانه** است تا متنی که در نهایت به دست می‌آید، سه ویژگی کلیدی را داشته باشد: **دقت، روانی و زیبایی**.

• ۱. نگارش پیش‌نویس اولیه (Writing the First Draft): آزادی خلاقیت

در این مرحله، هدف اصلی، تبدیل آن «پیش‌نویس ذهنی» به یک متن مکتوب است. مهم‌ترین توصیه برای این مرحله، تمرکز بر «جریان و روانی کلام» است. سعی نکنید در همان ابتدا به یک متن بی‌نقص دست یابید، زیرا وسواس بیش از حد در این مرحله می‌تواند خلاقیت شما را مختل کرده و به متنی خشک و تکه‌تکه منجر شود.

○ **وظیفه اصلی:** پیش‌نویس ذهنی خود را با زبانی کاملاً طبیعی و روان، آنچنان که گویی خود نویسنده آن در زبان مقصد هستید، بر روی کاغذ بیاورید. در این مرحله، اجازه دهید جنبه هنرمند شما بیشتر فعال باشد. تمرکز اصلی بر انتقال موفقیت‌آمیز معنا، ساختار و لحنی است که در گام‌های قبلی به آن رسیده‌اید.

• ۲. فرایند ویرایش و بازخوانی (The Process of Editing and Revision): نگاهی دقیق و منتقدانه

پس از اتمام پیش‌نویس اولیه، کار شما به پایان نرسیده، بلکه بخش مهمی از آن تازه آغاز شده است. ویرایش، مرحله‌ای است که جنبه دانشمند و صنعتگر ماهر شما باید بر جنبه هنرمندتان غلبه کند. این مرحله، کنترل کیفیت دقیق ترجمه برای رسیدن به بالاترین استاندارد ممکن است.

توصیه حرفه‌ای: پیش از شروع ویرایش، به متن خود کمی استراحت دهید. چند ساعت یا حتی یک روز فاصله گرفتن از پیش‌نویس، به شما اجازه می‌دهد تا با نگاهی تازه و منتقدانه، مانند یک خواننده عادی، با آن روبرو شوید. این فاصله، شما را قادر می‌سازد تا اشکالات و نارسایی‌هایی را ببینید که در هنگام نگارش از چشم‌تان پنهان مانده بود.

فرایند ویرایش باید شامل بررسی سه جنبه اصلی زیر باشد:

○ الف) تطبیق با متن مبدأ (Accuracy Check):

این اولین و حیاتی‌ترین بخش ویرایش است. متن ترجمه‌شده خود را جمله به جمله با متن اصلی مقایسه کنید و از خود بپرسید:

- آیا بخشی از معنا حذف (Omission) یا مطلبی به آن اضافه (Addition) شده است؟
- آیا مفاهیم و واژگان کلیدی به درستی و به صورت یکنواخت (Consistent) در سراسر متن ترجمه شده‌اند؟
- آیا ظرافت‌ها، کنایه‌ها و معانی ضمنی متن اصلی به درستی درک و منتقل شده‌اند؟

○ ب) ویرایش زبانی و نگارشی در متن مقصد (Fluency Check):

اکنون متن اصلی را کنار گذاشته و فقط بر روی متن ترجمه‌شده خود تمرکز کنید. آن را مانند یک متن تألیفی فارسی بخوانید:

- **دستور زبان و املا:** آیا متن از نظر دستوری، املایی و نشانه‌گذاری کاملاً صحیح است؟
- **طبیعی بودن کلام:** آیا جملات روان هستند یا نشانه‌هایی از «ترجمه‌زدگی» (Translationese) در آن‌ها دیده می‌شود؟ (یعنی ساختارها یا کلماتی که در زبان فارسی نامأنوس بوده و بوی ترجمه می‌دهند). خواندن متن با صدای بلند، بهترین راه برای کشف جملات نامأنوس و ناهنجار است.
- **انتخاب واژگان:** آیا می‌توان کلمه‌ای را با معادل دقیق‌تر، زیباتر یا رایج‌تری جایگزین کرد؟

○ ج) ویرایش سبکی و بلاغی (Stylistic Check):

این مرحله، پرداخت نهایی و زیباسازی ترجمه است:

- **لحن و سبک:** آیا لحن ترجمه (رسمی، طنزآمیز، ادبی و...) با لحن و سبک نویسنده اصلی همخوانی دارد؟

▪ **آهنگ و ریتم:** آیا آهنگ کلام در ترجمه، به‌ویژه در متون ادبی، دلنشین است؟

▪ **بازآفرینی آرایه‌ها:** آیا آرایه‌های ادبی مانند استعاره و تشبیه به شکلی خلاقانه و تأثیرگذار به زبان مقصد منتقل شده‌اند؟

نکته طلایی: ترجمه یعنی بازنویسی. هرگز به پیش‌نویس اول خود قانع نشوید. تفاوت میان یک مترجم متوسط و یک مترجم برجسته، اغلب در میزان تعهد، صبر و وسواسی است که در مرحله ویرایش و بازخوانی به خرج می‌دهد. این گام نهایی است که به ترجمه شما اعتبار، زیبایی و درخشش می‌بخشد.

مبحث ۳: انواع و رویکردهای ترجمه

پس از آشنایی با چیرستی و فرایند ترجمه، مترجم با یک تصمیم راهبردی و اساسی روبرو می‌شود: **انتخاب رویکرد کلی** برای برگردان یک متن خاص. هیچ رویکرد واحدی برای ترجمه همه انواع متون وجود ندارد. انتخاب رویکرد مناسب، به هدف ترجمه (که در نظریه ترجمه به آن **اسکوپوس (Skopos)** می‌گویند)، نوع متن، و مخاطب آن بستگی دارد. این رویکردها را می‌توان بر روی یک طیف تصور کرد که یک سر آن وفاداری مطلق به **فرم و ساختار زبان مبدأ** و سر دیگر آن، تمرکز بر **کاربرد و تأثیر در زبان مقصد** قرار دارد. درک این طیف به شما کمک می‌کند تا برای هر پروژه، آگاهانه بهترین مسیر را انتخاب کنید.

تحلیل رویکردها: از تحت‌اللفظی تا اقتباسی

در ادامه، شش رویکرد اصلی در این طیف را از وفادارترین به آزادترین حالت بررسی می‌کنیم:

• ۱. ترجمه تحت‌اللفظی (Literal Translation):

این رویکرد که در انتهای طیف وفاداری به متن مبدأ قرار دارد، تلاش می‌کند تا هر کلمه از متن اصلی را به صورت مجزا و به ترتیب، به زبان مقصد برگرداند. در این روش، ساختارهای دستوری زبان مبدأ اغلب به زبان مقصد تحمیل می‌شود، حتی اگر حاصل کار، جمله‌ای نامأنوس و غیرطبیعی باشد.

○ **کاربرد:** این روش به ندرت برای تولید یک متن نهایی به کار می‌رود، اما ممکن است در زبان‌شناسی تطبیقی یا به عنوان اولین گام کاملاً خام در فرایند ترجمه متون بسیار پیچیده استفاده شود.

○ **مثال:** ترجمه «جاء الرجل» به «آمد مرد آن» به جای «آن مرد آمد».

• ۲. ترجمه وفادار (Faithful Translation):

یک گام فراتر از ترجمه تحت‌اللفظی، ترجمه وفادار قرار دارد. در اینجا، مترجم می‌کوشد معنای دقیق متن مبدأ را در چارچوب ساختارهای دستوری زبان مقصد بازآفرینی کند. این رویکرد به نیت نویسنده و بافت متن کاملاً وفادار است و تلاش می‌کند هرگونه ابهام یا ویژگی سبکی متن اصلی (مانند تکرارها یا جملات نامتعارف) را نیز در ترجمه حفظ کند. هدف، وفاداری حداکثری به متن مبدأ بدون تولید متنی غلط از نظر دستوری است.